

perfil

A vuit o nou anys, si és que podia, es llegia un, dos o tres llibres seguits, d'una tirada. Encara que la idea no entusiasmava gaire els seus pares, un estiu de final dels setanta va començar a treballar en un magatzem de fruita de Figueres, i va continuar-hi anant uns quants estius més: a catorze anys, a quinze anys, a setze anys. Després va estudiar filologia catalana, perquè li agrada la literatura i perquè ja li anava bé fer classes. «No vaig pensar mai que acabaria treballant a la Fundació Gala-Salvador Dalí»...

Montse Aguer, les lletres de la pintura

XAVIER CORTADELLAS > TEXT

EDUARD PUNSET > FOTOS

OBRO LA PORTA DEL RESTAURANT MIMOLET DEL BARRI Vell de Girona pocs segons després que el campanar de la catedral hagi tocat les dues. La primera persona que hi veig és la Montse. «Acabo d'arribar», em diu. Puntualíssima, afable, bona conversadora, elegant, molta gent la deu conèixer perquè, cada vegada que la Fundació Gala - Salvador Dalí compra o aconsegueix la cessió temporal d'un quadre, publica un llibre o participa en qualsevol esdeveniment important relacionat amb Dalí, en un costat de les imatges i de les fotos que passen o que publiquen les televisions i els diaris se la veu, alta, prima, amb els seus cabells curts, el seu coll llarguíssim, de somni dalinià, i les seves ulleres de muntura clara, escoltant atentament Antoni Pitxot, director del Teatre-Museu Dalí. «Vaig començar treballant al Museu Dalí, els estius, quan encara estudiava la carrera. Em pensava que seria temporal, però després vaig estar un temps, no gaire, com a molt dos mesos i mig, amb Salvador Dalí». «No hi devia estar qualsevol!», li dic. «La Teresa, que era la persona que li feia de secretària, havia de fer vacances. Em va tocar substituir-la. Anava a la torre Galatea i li llegia el diari o li redactava cartes. Després, em van oferir de quedar-me perquè volien muntar un Centre d'Estudis Dalinians, una biblioteca. Vaig acceptar-

ho perquè vaig pensar que això estava lligat d'alguna manera amb la meua carrera. Un cop Salvador Dalí va morir, va començar a arribar el seu llegat i vam tenir molta feina a ordenar-lo. Més tard, amb Fèlix Fanés vam començar a or-

ganitzar exposicions d'investigació. Durant quinze anys, vaig compaginar tota aquesta feina amb la de classes de català per a adults. Em va saber greu deixar-les».

La Montse i jo ens coneixem del temps de la universitat, perquè vam coincidir en els estudis a la UdG. Després, dos anys a Bellaterra. Ara, em diu que vam acabar el 1988, un abans que morís Dalí. Detallista i extravertida, fa tot l'efecte que a aquesta figuerenca del 1963, amb el pare i la mare nascuts a Cabanes, no se li escapa res. Controla les seves paraules, controla els seus gestos, controla fins i tot els records. Jo diria que té una mena de prudència natural, un sisè sentit, si no fos que em fa també tot l'efecte que la torbaria. Nascuda

Cada vegada que la Fundació Gala-Salvador Dalí compra un quadre, en un costat de les imatges que es publiciten se la veu, alta, prima amb el seu coll llarguíssim, de somni dalinià.

Ni Antonio Banderas, ni Al Pacino

Potser l'únic camí per poder ser reconegut a Catalunya és triomfar a fora. Millor a París, a Londres o a Nova York. Amb les fundacions no deu ser tampoc gaire diferent. «No sempre heu tingut bona fama entre els periodistes», dic a la Montse.

«T'ho sembla? La veritat és que fem moltes coses; potser fallem a l'hora de comunicar-ho. Ara, això de la mala fama... Tot depèn de quina banda es mira. Et posaré un exemple vist des del nostre costat. Durant el mes i mig que li vaig estar fent de secretària, vaig parlar molt amb Salvador Dalí. Part de la seva fama es devia a la imatge i, com que eren els últims mesos de la seva vida, no estava en les millors condicions. És natural que no li interessés sortir. Però saps què deia la premsa? Que estava segregat!».

«Perquè estava amb tu?».

Ara, la Montse riu. La veritat és que no li costa gaire. No és de la gent que per riure han d'esperar que els portin les postres. «M'agrada la ironia. No et sembla que s'està perdent?».

Em vénen ganas de dir-li que, a mesura que et fas gran, es van perdent també moltes altres coses. Però me n'estic. La *mousse* d'avellanes amb xocolata és francament bona. «Aquests dies, els diaris diuen que no voleu deixar fer segons quines pel·lícules», ataco.

«Perquè ens toca lluitar pel prestigi de la institució. Al Pacino volia fer una pel·lícula partint d'un llibre d'un autor que va dir que havia estat a Cadaqués. Però no hem trobat ningú que ens assegurí que hi va parlar, perquè tothom que esmenta és mort. Quina casualitat, no? La d'Antonio Banderas, en canvi, es basava en aspectes massa escabrosos. Dalí té tota una altra història».

el cinc de novembre, Escorpí –«un signe que es mossega més a ell mateix que no als altres»–, difícilment passen gaires minuts sense que em doni la raó o sense que em preguntí amb tota la naturalitat del món si no penso allò mateix que acaba de dir-me. M'ho ha preguntat fa un moment, quan m'ha dit que va pensar que la proposta de treballar a la biblioteca del Centre d'Estudis Dalinians estava lligada d'una manera o altra amb la seva carrera, i m'ho anirà preguntant moltes altres vegades, mentre mengem. Ella, amaniada de favetes amb menta i pernil; arròs amb costella, bacallà i carxofes, i *mousse* d'avellanes amb xocolata. No s'està de res, però es controla el cafè i pràcticament no beu vi. I riu moltes vegades.

Cap a final dels noranta, quan ja tenia clar que entre l'ensenyament i Salvador Dalí optava pel pintor, la Montse va fer el doctorat en art. «Escriu, però, que no he fet la tesi. Queda pendent, perquè trobo que de tant en tant va bé posar-se a prova». «Ja t'hi deus posar quan escrius», li dic. «Sí, és clar, però a la meua feina també hi ha un component de gestió important». La feina l'obliga a estar en contacte amb altres museus i amb altres institucions, que és el que la fa anar més de bòlit. Pel que diu, però, no és tan diferent del que fem la majoria de la gent: jo et deixo això, tu em deixes allò... Inter-canvis que no van només a càrrec d'ella, sinó de tot l'equip de la Fundació. «Vam participar a l'exposició "Dalí. Paintings & Films", amb la Tate de Londres i el Museu de Los Angeles; a canvi, vam demanar "L'Àge d'Or", que no la deixen gaire».

Torno a preguntar-li per Dalí. Li agradaven *La Vanguardia*, *El País*, *l'ABC*, *El Punt*, el *Scientific American*. «Jo seia al seu costat, anava llegint-li els titulars i, quan em deia que algun li interessava, li'n llegia la resta. Normalment eren notícies de tema cultural o científic. El primer dia em va posar a prova –jo, és clar, no ho sabia–: em va preguntar si dominava l'anglès i, com que li vaig dir que sí, em va demanar que enviés un telegrama al MOMA. Cada dia, en acabar, apuntàvem tot el que havíem fet. Un mes després, quan va tornar, la Teresa ho va veure i em va comentar que ella havia enviat aquell mateix telegrama el dia abans». «Potser Dalí va equivocar-se», comento. «Estic segura que no».

De la literatura al món de l'art

Em diu convençuda que Dalí era un gran escriptor i un gran pensador, un home que vivia avançat al seu temps i que continua essent bastant desconegut, «tot i que res a veure amb el que passava fa vint anys». Està contenta d'haver arribat al món de l'art des de la literatura. «Vaig aprendre molt de Fèlix Fanés, catedràtic d'història de l'art, i d'Antoni Pitxot, que és pintor. A més de les exposicions, participo en tot el que té a veure amb les publicacions: el món de la literatura i de la pintura es complementen. En el cas de Dalí, jugo amb l'avantatge que era un home molt complet, com els del Renaixement». «I una mica *showman!*», li indico. «Avui, la part pública i la part més artística de Salvador Dalí estan bastant compensades. A més, l'art contemporani ha anat derivant cap a aquest culte de l'ego. També en aquest aspecte era un avançat». Més tard, parlem de Gala. «Tothom la critica, està molt demonitzada, però jo penso que una dona que va conèixer Breton, que va estimar Eluard, que va ser admesa en els cercles surrealistes, bé devia tenir alguna cosa». «Molts amants», li dic. «Però no només tenia un interès físic!».

Fa un parell d'anys, conjuntament amb Edicions Destino, la Fundació Gala – Salvador Dalí va publicar el volum setè de Dalí, l'únic que faltava dels vuit de què es compon l'Obra Completa. Hem de descomptar-hi, però el sisè, que és el de la correspondència i que s'ha ajornat atesa la dificultat de recopilar les cartes que Dalí va escriure des de final dels anys vint fins que va morir. Les cinc persones del Centre d'Estudis Dalinians i la Montse, en particular, han tingut un paper molt actiu en aquestes Obres Completes, així com en l'*Àlbum Dalí*, on Salvador Dalí apareix amb diferents personatges, «de Francesc Pujols a Charles Chaplin», i en el *Dalí íntim*, que han fet amb la gent del Círculo de Lectores. La Montse, que és la directora del Centre des de l'any 2002, acostuma a fer els articles generals dels catàlegs de les exposicions; també va escriure la introducció del *Diari d'un geni* i col·labora de tant en tant a *Bon Art*. Em diu: «A vegades, anant pel món, m'he trobat amb alguna reticència, fins i tot masculista». Em costa de creure. «Sí, encara! Però generalment m'he sentit ben acollida».

És estranya la setmana que aquesta dona tan ocupada de Figueres s'estigui cinc dies seguits sense haver de moure's del Museu

A mitjan abril, quan vam trobar-nos, em va explicar que preparava una exposició antològica de Salvador Dalí a Austràlia, juntament amb el Salvador Dalí Museum de Saint Petersburg (Florida). A Austràlia, però, encara no hi havia anat. «Com tanta i tanta altra gent, a mi també em falta temps. Van ser els australians que van demanar-nos que organitzéssim l'exposició. Sí, com si ens encarreguessin una feina. Hi vam estar d'acord. Després, vam parlar amb els del Salvador Dalí Museum perquè volíem que també hi col·laboressin. No ens interessava ser-hi tots sols, perquè hem de vigilar sempre que no ens quedem sense prou obres de qualitat a Figueres». A Austràlia, en tot cas, van optar per destacar la faceta del Dalí renaixentista. Les cartelles seran en català, castellà i anglès. «Em sembla que és important que hi sigui també la nostra llengua».

Lluitadora tenaç, la Montse és de la gent que pensen que «la crisi de la nostra època no és només econòmica, sinó de valors». I hi afegeix: «No et diré que nosaltres siguem millors, però sí que vam viure una època en què l'esforç es valorava». «Això ho diu tothom!», li contesto. «Però és que era així». Sense fills, s'aixeca cada matí a les set. «La primera cosa que faig és esmorzar, abans de dutxar-me. Cafè, cereals i un iogurt». A la feina, hi dedica les millors hores del dia. «Serveixo més de matins. A la nit, no tindria mai son, però els horaris em condicionen. He anat aprenent que és important tenir temps per a mi. M'agrada molt caminar. Més el mar que la muntanya, encara que no l'excloc. Sobretot, el mar de Garbet i de Portbou. I el de Roses i Cadaqués, és clar. Em carrega les piles. Cada vegada vaig més al cinema. Al Truffaut de Girona, perquè el cineclub de Figueres és difícil de compaginar amb el meu horari. També m'agrada viatjar. A cultures diferents, si pot ser. Que per a quines coses no serveixo? Orientant-me, sóc pitjor que un zero. I tampoc per escriure textos de creació. M'agradaria molt, però sóc massa sintètica. A l'estiu, quan hi ha cues per entrar el Museu, veig gent que ho aprofita per dibuixar, per escriure, per tocar la guitarra. Em fan una enveja!». «I no els deixes passar?». Torna a riure. És estranya la setmana que aquesta dona tan ocupada de Figueres s'estigui cinc dies seguits sense haver de moure's del Museu. Hi ha les reunions a Barcelona, els viatges per les exposicions... Acaba recordant que va estudiar un any a l'Escola de Traductors i Intèrprets. A l'institut, català, espanyol i francès. «I l'anglès?». «A les acadèmies. El parlo i m'hi faig entendre. Deixem-ho així».

Xavier Cortadellas és professor.

Detallista i extravertida, fa tot l'efecte que no se li escapa res. Controla les paraules, controla els gestos, controla fins i tot els records